

Székely karácsony

A „Csíkszentgyörgyi székely góbék” ötletei alapján írta:

Fogarasy Attila

Szerepek:

Góbék: Gáspár, Menyhért, Boldizsár

Asszonyaik, gyermekeik: Mária (Gáspár felesége), Örzse (Menyhért felesége), Bence (Menyhért fia), Panka (Gáspár lánya), Benci, kicsi buba (Bence és Panka fia), Eszter (Boldizsár unokája)

Tisztelendúr (plébános)

I. jelenet

A kicsi buba

Asztal hat székkal. Az asztalon poharak, apró sütemény stb. Balra az egyik széken kosár, benne a csecsemő Benci, amit egy műanyag baba „testesít meg”.

Menyhért és felesége, Örzse a templomból érkeznek. Mindkettő jobbról, hátulról jön be. Kezdetben nem veszik észre a babát.

Menyhért: Szépen beszélt a Tisztelendúr a misén a szeretetről. Édes jó Istenem, ilyenkor minden olyan tisztának és egyszerűnek tűnik! Aztán jönnek a csorba hétköznapiak, és minden elgyarlódik, elszürkül. Mű es csak idegeskedünk egymással... Marjuk széjjel egymást... *(Csalódottan, mert Örzse nem figyel rá.)* De te megint nem figyelsz rám!

Örzse: Te, Menyhért, mintha járt volna valaki itt, míg mi a templomban voltunk. Gyanús nekem, hogy az ajtóban a kulcs benne vagyon... Sosem hagyjuk benne...

Menyhért: Meg vagy-e bolondulva? Ugyan ki járt volna itt?! A szegény ember házába csak az ínség jár bé. Na de, ne perlekedjünk, édes, kedves feleségem, legalább e szent napon mű es béküljünk és csendesedjünk meg egymással! Örzse! Kedves asszonyfeleségem! Ölelj meg, no! *(Széttárja a karját, át akarja ölelni Örsét.)*

Örzse: *(Menyhérttel szemben áll, arccal az asztal felé. Hirtelen meglátja a széken a kosarat a kisbabával. Nagyon megijed.)* Jaj, Istenem!

Menyhért: *(Visszahőköl.)* Mi az, te? Tán annyira csúfos vagyok, hogy megijedel tőlem? *(Csalódottan leereszti a karját.)*

Örzse: Nem az, te! De ott valami mozog a széken!

Menyhért: *(Most már ő is megijed, nem mer hátranézni, úgy kérdi.)* Ott-e?

Örzse: Ott, de nagyon.

Menyhért: Akkor menj oda, s nézzed meg, mi legyen az!

Örzse: Menjél te, ejssen te vagy a férfi!

Menyhért: De te meg jobban látol...

Örzse: Én éppen csak azt látom, hogy reszketel, mint a nyárfalevél. Te, Menyhért, tán csak nem félsz? Hát milyen góbé vagy te, katonaviselt ember létedre? Tán elmondom Gáspár komádnak es...

- Menyhért:** *(Elszéggyelli magát.)* Na, jó! Ki ne egyed a maradék lelkemet es! Lassan megnézem. *(Óvatosan megfordul.)* Mintha mocorogna valamelyest. Tán csak nem menyét vagy mosómedve? Vagy tán sas-e, mint az Ábel a rengetegben, s elkapta a macskát? *(Közelebb megy.)* Nem az lesz... Valami kasban van. *(Még közelebb megy.)* Aztán se szőre, se csőre nincsen. *(Belenéz a kosárba, elcsodálkozik.)* Te, Örzse, hiszen ez egy kicsi buba!
- Örzse:** Kicsi buba? Aztán fiú-é avagy leánka?
- Menyhért:** Honnan a csudából tudjam én azt, asszony? Erőst bé van csomagolva.
- Örzse:** *(Közelebb megy, szemléli.)* Te, Menyhért! Tán nem ez a kis Benci, a legküssebb unokánk?
- Menyhért:** Az bizony meglehet. De nézzed, itt van valami boríték! *(Kiveszi a kosárból.)* Hátha rajta van, miféle-kiféle gyermek ez. *(Kiveszi a kabátja zsebéből a szemüvegét, s felteszi. Olvassa a borítékon lévő írást.)* „Kedves Édesapám és Édesanyám! Ezen borítékot Kincses Gáspár apósom jelenlétében csakhamar bontsák fel. Ne haragudjanak rám! Isten megáldja magikot! Szerető fiuk, Bence.” Mi a csuda? Tán nem trufa ez? *(Tétovázik, majd elszánja magát.)* Hát én kinyitom, engem nem érdekel a tiltás. Hónapok óta nem volt itthon a szülejénél, és még ő rendelkezik... *(Ki akarja bontani a borítékot.)*
- Örzse:** *(Rákiabál Menyhértra dühösen.)* Ki ne bontsad, Menyhért! Elviszed az álmunkat! Ha ő így akarja, hát legyen így!
- Menyhért:** No, ha azt mondd, hát jól van, no. Le ne harapjad a fejemet, mert az vissza nem nő... *(Leveszi a szemüvegét, és visszatesszi a kabátja zsebébe.)* De most már egészen biztos, hogy ez a kicsi buba a kis Benci léssen. De hogy itt hagyják nekünk, mint egy postai csomagot, az mégis csak furcsa. *(Nézegetni majd szagolgatni kezdi a borítékot. Fintorog.)* Te, asszony, ennek a borítéknak olyan a szaga, mint a folyós ganyénak...
- Örzse:** *(Elveszi, ő is szagolgatni kezdi a levelet majd a bubát. Aztán mosolyogni kezd, és visszaadja a levelet.)* Te Menyhért! Nem a boríték szagos, hanem a kicsi buba. Biztosan telesírította a pelenkáját. Tisztába kelljen tennünk, de hamarost! Eredj, s hozzá valamely tiszta gyolcsot ide! *(Kiveszi a bubát az asztalra, s kezdi bontogatni a pelenkáját.)*
- Menyhért:** Tán itt akarod újracsomagolni az asztalon, ahol az ünnepi ebédet vesszük magunkhoz?
- Örzse:** Most itt, aztán majd máshol. No, eredj, hozzád azt a gyolcsot!
- Menyhért:** *(Morog.)* Hozzad a gyolcsot, hozzad a gyolcsot... Honnan a teremburájából kerítsek én most nektek tiszta gyolcsot? *(Duzzogva kimegy.)*
- Örzse:** *(Kibontja a pelenkát.)* Benci, Benci! Hát honnét csöppentél ide, mihozzánk ezen a szent napon, mintha egyenest maga a kis Jézus volnál? Hohó, ez tényleg a Benci! Itt, középen es van neki valamije, ami a lányoknak nemigen szokott fityegni! *(Felemeli, puszilgatja.)* Benci, Benci! Édes kis unokám, nagyra nőj, te legényke! Édes kicsi boldogságunk...
- Menyhért:** *(Bejön, hozza a gyolcsot.)* Mit csókolgatod te azt a kicsi bubát, tán így akarod megtisztogatni?
- Örzse:** Már hogyan csókolgatnám, mikor, nézd: fiú! Ez már biztos, hogy a kicsi Benci kell legyen, akit itt hagytak valamiért nekünk...
- Menyhért:** Hú, a szentem! Ez tényleg fiúember. *(Lekapja a kucsmáját.)* Édes jó Istenem! Köszönöm, hogy látásomra adtad ezt a gyönyörű gyermeket, mint annak idején a betlehemi istállóban a pásztoroknak és a napkeleti bölcseknek egyetlen fiadot. Tartsd meg egészségben, boldogságban, hozzá szüleire és egész családunkra bőséget, s áldj meg münköt, s minden jóakarátú embert a földön! Ámen. *(Fölteszi a kucsmát.)*
- Örzse:** Jól van, jól van, ne prédikálj itt sokat, azt hagyd inkább a Tisztelendúrra! Add ide inkább azt a gyolcsot, s vigyed ki gyorsan a makulás pelenkát, hogy ne szagosodjék itt tovább! *(Elveszi az ura kezéből a gyolcsot, és helyette odaadja a kakis pelenkát.)*
- Menyhért:** *(Fintorogva fogja a pelenkát.)* Ó, milyen szagos is a te országod, mennyei Atyánk!... Na, megyek, a piszkos munka csak énreám vár mindig. *(Kimegy.)*
- Örzse:** *(Megtörölgeti, s bebugyolálja a gyermeket.)* Így ni, a tisztába tevés meg is volna... De hát biztosan éhes is ez a kicsi gyermek... No, nem baj, úgyes átmegyünk Gáspár komáékhoz, ott fiatal, új feleség van a háznál, hogy a koma az özvegyiséget csak elhagyta... Biztosan jobban

ért a kicsi bubákhoz az ifiasszony, mint én. Én már szinte elfelejtődtem a gyermek-nevelésben... Majd közösen kigondoljuk, hogy s mint legyen... *(Beleteszi a gyereket a kosárba.)*

Menyhért: *(Visszajön.)* No, ez megvolna. Tiszta az ájer. *(Le akar ülni.)*

Örzse: Le ne ülj, te ember, mint tehen a sajtárra! Menni kell Gáspár komáékhoz, vinni kell a Benci bubát meg a borítékot!

Menyhért: *(Sóhaj.)* Az igaz, egészen elfeledém ebben a nagy pucolkodásban...

Örzse: Na, itt a legfiatalabb kisunokád! *(Átadja akosarat.)*

Menyhért: Gyere csak, kicsi Benci, nagyapádhoz! Legyen sok szerencséd az életben! Mert – ahogy a mondás tartja – akinek szerencséje nincsen, annak napja se legyen! Ez bizony már így van nálunk, székeleyknél. De legyél büszke is ám arra, hogy székeleynek születted, mert a mi fajtánk olyan, mint a kő: minden elkophatik körülöttünk, de mi maradunk, mint a kő, mi maradunk...

Örzse: Ne bölcsködjél már annyit, ember, hanem induljunk hamarost!

Menyhért: Jól van, no! Már megint ennéd kifele a lelketem... *(Bencéhez.)* Hallud-e, Benci!? Nagyanyád nem bírja ám, ha néha én es szólok ezt-azt. Mindig csak neki kelljen povedálnia... Meglásd, úgy telebeszéli majd a fejedet mindenféle asszonyi okossággal, hogy úgy megdagad, mint a menasági kisbírónak a pufája, amikor a méhek megcsipdesték volt...

Örzse: *(Haragosan toppant egyet.)* Menyhért!

Menyhért: Jó-jó! Már viccelni sem szabad?...

Mindketten kimennek.

II. jelenet

A perpatvar

Gáspárék háza. Menyhért és Örzse jobbról bejön.

- Menyhért:** Hát ezek hova a csudába tűntek. Tán még alszanak?
- Örzse:** Mint a városi népek? Ugyan már, Gáspár. Biztos az állatok körül forgolódnak...
- Gáspár:** *(Bejön, kötény van rajta, a kezét törülgeti benne. Meglátja őket, megöri.)* Isten hozott tiktiket. Hát miért nem szóltatok, hogy jöttök? Épp a tehent láttam el. Mári es mindjárt bójön. Mindjárt ülünk véle az ebédhez. Tán velünk tartotok?...
- Menyhért:** Isten áldása legyen rajtad is, jó komám és minden lakóján e háznak! Mi csak azért jöttünk, mert hoztuk ezt a kicsi bubát, meg ezt a borítékot. *(Átadja a borítékot.)*
- Gáspár:** *(Nézi a gyereket, majd a levelet.)* Kicsi buba, level... Hát aztán gólya nincsen-é, aki hozta?
- Menyhért:** Volt az es, de elköltözött délre. No, felbontod-e? Mi már a buba pelenkáját felbontottuk. Az es elég volt nekünk egy időre...
- Gáspár:** Éppen fel es bonthatom, ha nem es tudom, miért. *(Felbontja a levelet.)*
- Menyhért:** No, olvasd es hangosan, ha megismered még a betűket...
- Gáspár:** „Kedves, drága Szüleink! Ezen kísérő levelet a kis Bencihez mellékeljük, aki a mi szemünk fénye, és pontosan egy héttel ez elébb született volt a kolozsvári kórházban. Sajnos azonban mi őt, akármennyire is szeretnénk, fölnevelni nem tudhatjuk, mert elegendő jövedelmünk nincsen hozzá. Éppen ezért elhatároztuk, hogy elmegyünk a napnyugati országokba állást keresni, hogy az azon nyert pénzből majd felcseperedtessük és oskoláztassuk őt. Addig is drága jó szüleinkre hagyjuk őt, viseljék gondját nékie. Szeretettel és a kedves jó szüleink iránt érzett legmélyebb tisztelettel: Bence és Panka.”
- Mindnyájan megdöbbenve állnak, tanácstalanul néznek egymásra.*
- Gáspár:** Most legjobb lesz, ha leülünk.
- Mindnyájan helyet foglalnak az asztalnál. Baloldalt ül Örzse, a nézőkkel szemben balról Gáspár, a nézőkkel szemben jobbról Menyhért. Kettőjük között a kosár a kicsi bubával. Ülnek, sóhajtoznak. Néha megnézik a gyereket, játszanak vele.*
- Gáspár:** *(Hosszú hallgatás után.)* Hallud-e te, komám? Aztán hogyan gondolta mégis ezt a te fiad? Csak úgy idehozzák, s ránk hagyják ezt a kicsi bubát, ők meg elsomferdálnak a nyugati luxusországokba, a könnyű életbe? Micsoda dolog ez? Mondtam es volt szegény első feleségemnek, hogy „te Sára, ne adjuk hezzá ehhez a Bencéhez a lányunkat, mert ez egy pernahajder! De ő csak megvédte őtet, hogy az egy jó fiú, bár egy kissé kelekótya-fitty. Tessék, most aztán forgolódhatik szegény asszony a sírjában. Legalább egy kicsinyt tágasabbra szabhattuk volna a deckakoporsóját, hogy jobban essék a forgolódás... De hát asse. A szegénység csak megkurtította a deckákat...
- Menyhért:** *(Megmérgesedik Gáspár szavaitól.)* Mi az, hogy az én fiam? Mi az, hogy pernahajder? Tán a te lányod ebben a dologban olyan ártatlan, mint a ma született bárány? Hát nem a te lányod szülte volt a világra ezt a kicsi bubát? Hát nem ő az anyja? De micsoda anya az, aki csak úgy elhagyja a gyermekét? Megmondom én neked aztat, ami a szívemet nyomja: az ilyen nem érdemli meg, hogy édesanyának híják!
- Gáspár:** *(Ő se hagyja magát.)* Hallud-e, te komám! Hogy mered te rossz szóval illetni az én édes kicsi leánkámat? Hászén a vak es láthassa, hogy a ti mihaszna fiatok vitte rossz fele.
- Örzse:** *(Ő is bekapcsolódik a szóváltásba.)* Még hogy a mi fiunk!? Még hogy mihaszna! Hát hagyod ezt, Menyhért, hogy ez a vén kecske mocskolja a mi drága Bencénket? Áldott jó gyerek az, az es volt mindig! Hanem a maga lánya, Gáspár, egy olyasféle... Tudja? Majdnem megmondtam, mi... De nem akarok csúnya szavakat használni, mert mégcs csak karácsony napja van, s már meggyóntam volt ma.

Gáspár: Olyasféle? *(Felpattan, hadonászik.)* Hát ne magából induljon ki, komámasszony! Ha ez a szerencsétlen Menyhért nem veszi el az összes eszét annak idején, s nem veszi el magát feleségül, már rég kiseprűzték volna a faluból mint égetni való boszorkányt!

Örzse: Mi? Boszorkányt? Na, várjál csak, megfizetsz még ezért, te bakkecske, te ciberehusár!

Menyhért: De asszony, miket nem mondasz!? Nyugodjál már kissé! Majd én beolvasok a komámnak! Te addig csendességben legyél!

Örzse: Mi az, hogy csendességben legyek, hát jártattam én valaha is fölöslegesen a számat!?

Menyhért: Mi az hogy!? Nagyon is!

Örzse: Jusst sem!

Menyhért: *(Elfogy a türelme, haragosan ráförmed az asszonyra.)* Hallgass, asszony, ha velem beszélsz!

Mári: *(Hirtelen belép balról, rájuk szól.)* Mi van itt? Megbolondultak maguk? Kimegyek egy kis időre, bezárni a tyúkokat, s arra jövök bé, hogy széttépik egymást?

Gáspár: Na, már csak te hiányoztál, itt most egy darabig nem lesz békesség!
Hirtelen mindenki egyszerre kezd beszélni, sőt, kiabálni, széles gesztusokkal mindenki a magáét fújja. Kis idő múlva teljessé válik a hangzavar.

III. jelenet

A Tisztelendúr látogatása

- Tisztelendúr:** *Bejön, csodálkozva megáll. A civakodók, hirtelen elhallgatnak. Majd egyszerre bűnbánóan:*
- Civakodók:** Dicsértessék a Jézus Krisztus!
- Tiszt.úr:** *(A fejét csóválva.)* Mindörökké, ámen! De édes gyermekeim! Mi dolog ez, hogy éppen a világ legszebb napján harag ráncolja homlokotokat, s gyűlölség árnyalja be lelketek Istentől kapott napos oldalát? Istennek nem tetsző, és embernek is visszatetsző a viszály. Nyújtsatok kezét egymásnak, s ti, asszonyok öleljétek meg egymást. Békesség és szeretet költözzék a szívetekbe!
- Asszonyok:** *Megölelik egymást.*
- Góbék:** *Kezét fognak.*
- Gáspár:** Ne haragudj, komám, megint előbb szólt a pufám, mint a szívem.
- Menyhért:** Te se haragudj rám, komám, tudod, hogy néha reám jön az indulatoskodás, és valahogy elveszítem magamot benne...
- Tiszt.úr:** Na, úgy látom, újra szent a béke. Nagyon jól van, gyermekeim! Ez már Istennek és embernek is tetsző.
- Mári:** De foglaljon hamar helyet nálunk, Tisztelendúr! S aztán fogyasszanak, ami az asztalon van, a karácsonyi süteményekből, tésztákból. *(Mutatja, hogy foglaljon helyet.)*
- Tiszt.úr:** *(Közelebb megy az asztalhoz.)* Köszönöm a szíves invitálást, jóasszony! *(Meglátja a gyereket a széken. Huncutul.)* De ez a buba tán túl nagy falat lenne számunkra. Vagy talán nálatok kicsi buba kerül az asztalra minden karácsonykor?
- Mári:** Kicsi buba? *(Megnézi.)* Tényleg az. *(Gáspárra néz.)* Gáspár, tán csak nem a maga gyermeke, akiről én nem tudok? *(Fenyegetően néz rá.)*
- Gáspár:** Nem, de mondhatjuk, hogy másodfokon még es az enyém.
- Mári:** Hogyan másodfokon?
- Gáspár:** Hát úgy, hogy a gyermekem gyermeke.
- Mári:** Mit játsza itt az eszét, Gáspár? Nem matematikus maga, vagy igen? Mondja meg gyorsan, kié ez a gyerek. *(A Tisztelendúrnak.)* Bocsásson meg, Tisztelendúr, ez családi ügy!
- Gáspár:** Az úgy van, hogy ez a kicsi buba a kis Benci, az én Panka lányom és a Menyhért komám Bence fiának az újszülött küsded fia.
- Mári:** *(Megenyhülten.)* Na, úgy, azt lehet, az úgy jól van. Na, de a szülei hol vannak?
- Gáspár:** Hát, ez az! Ők aztán napnyugaton valamely luxusországban. Ők a napnyugati bölcsek. Mi meg a tudatlan pásztorok... Ezt jól kitalálták, mondhatom...
- Mári:** És itt hagyták ezt az ártatlan jószágot, ezt a kis báránkát? Pont Jézus Urunk születése napján? Nem szép dolog. Igazán nem szép. *(Fölveszi a kosárból a fiút.)* Gyere, te elhagyott báránka, majd Mári néni elringat, ha már a szüleid röstellnek téged... *(A vendégeknek.)* Üljön le, no, Tisztelendúr, , maguk is komám uramék, s fogyasszanak, használják egészséggel, amit jó szívvel kínálunk!
- Mindenki leül, kivéve Márit, aki ringatja a gyereket.*
- Tiszt.úr:** Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott! Ámen!
Eszegetnek, majszolgatnak.
- Tiszt.úr:** Aztán emiatt az aranyos gyermek miatt tört-e ki a civódás?
- Gáspár:** Igen, mert nem tudtuk eldönteni volt, kinek a hibájából pottyant közibénk.
- Tiszt.úr:** Kinek a hibájából? A gyermek sohasem hibából születik, hanem Isten áldásából. A gyermek Isten jóindulata, a Teremtő mosolya. És ti hibáról beszéltek? Milyen beszéd ez? Tán a teremtés is hiba lenne? Ej-ej, hát hiába prédikáltam ma nektek a templomban?
- Gáspár:** Szánjuk es, bánjuk es már, hogy elragadtattuk magunkat.

Menyhért: Úgy, ahogy mondod, komám, biza csúnya dolog a háborúság. De hát van az úgy, hogy a vér felfortyan, és előnti a szegény ember agyát.

Tiszt.úr: Hát ne legyen úgy! Azért van a világon annyi sok háború, annyi sok szenvedés. És mi végre? A dölyfért, a hatalomért, a cifra rangokért... A teremtmény Isten a maga képére formálta az embert, de mikor leszen a lelke is az embernek csak egy kicsit is olyan békességes, olyan jószágos és olyan igazságos, mint az Atyaistené? Jaj, ki tudja azt?! Tán a világ végezetéig sem...

Gáspár: De legalábbis muszáj megpróbálnunk. Nem így van, Tisztelendúr?

Tiszt.úr: Így van, fiam, már az is dicsérendő, ha az ember megpróbálkozik a jóval.

Gáspár: Igyon egy pohárával, Tisztelendúr! Saját készítésű szilvapálinka! Beleadtam apait, anyait...

Tiszt.úr: De csak egy ujjnyit, mert a pálinka olyan, hogy bemegy az ember fejébe, és kiszorítja onnan az észet. Aztán az ember furcsákat mond és csinál utána.
Koccintanak.

Menyhért: Igyunk erre a kicsi bubára, ki Jézus születése napján érkezett közibénk, hogy bearanyozza az életünket. Isten-Isten!

Mind: Isten-Isten!
Isznak.

Tiszt.úr: Hát aztán hogyan tervezik, mi lesz a kicsi gyermekkel?

Mári: Ugyan mi lenne? Fölneveljük tisztességgel. Közösen. Nekem ugyan nem vérem. De Jézusnak a vére. Az emberiség vére. Akárkié is ez a gyermek, gondoskodni kell róla. Zokszó nélkül, szeretettel. Mert úgy rendelte az Isten, s az ember nem változtathat ezen a renden semmi úton-módon.

Tiszt.úr: Úgy van, gyermekem, nagyon jól mondod!

Gáspár: Most az egyszer tényleg szépen szóltál, asszony. Tán nem is te mondtad, amit mondtál...

Mári: Hát ki az ánti, tán a fehérvári pék?

Gáspár: *(Legyint.)* Na, még es te mondtad...

Mári: *(A gyerekekhez.)* Ugye, szentem? Összeadunk pénzt, időt, türelmet, s felnevelünk téged. Akárki meglássa, olyan ifiú lesz belőled, hogy pisilni fognak utánad a lányok. *(A Tisztelendúrhoz.)* Már megbocsásson, Tisztelendúr!

Tiszt.úr: *Elnézően int.*

Mári: Tán még miniszter is lehet belőled, vagy brüsszeli diplomata. Akármi is lesz belőled, mi nagyon fogunk szeretni téged. De biztosan már nagyon éhes lehetsz... Mi meg csak szaporítjuk itt a szót, pedig azzal nemigen lakhatsz jól... *(A Tisztelendúrhoz.)* Bocsásson meg, Tisztelendúr, de nekem meg kéne etetnem a kicsit, van friss tehéntej a frizsiderben, meg kellene melegíteni, s valahogyan belétukmálni. Tán akad egy cucli még elfeledve a fiókban...

Tiszt.úr: Menjél csak, lányom, úgyis hamarosan nekem is mennem kell, még sokan várnak rám a hívek közül...

Örzsé: Megyek én is, segítek megmelegíteni a tejet...

Asszonyok: Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Tiszt.úr: Mindörökre, Ámen! Béke és boldogság legyen veletek szent Karácsony napján, s azon túl is!

Asszonyok: *Kimennek.*

Tiszt.úr: Derék asszony ez a Mári. Szerencsés vagy te, Gáspár, hogy ilyen asszonyt rendelt neked az égi Atya. Szemrevaló, életerős és a gyerekeket egyenesen imádja...

Gáspár: Nem is lenne rá panasz, hanem hát ez a nagy szája...

Tiszt.úr: Azt is Isten rendelte volt.

Gáspár: No hát az egész teremtményt igen jó csinálta, de ezt az egyet bizonyosan nem...

Tiszt.úr: No, ha már ilyen szépen elrendeződtek a dolgok, tán énekelhetnénk egyet Jézus születésének tiszteletére...
Énekelnek

Tiszt.úr: Na, gyermekeim, most már tényleg mennem kell.

Gáspár: Maradjon még, Tisztelendúr!

Tiszt.úr: Sajnos nem maradhatok, eljárt az idő, s várnak rám még a többi családok is. Végig sem tudom mindet látogatni. Meg aztán át kell gondolnom az éjféli misére is a prédikációmát.
(*Feláll.*) Isten áldása legyen rajtatok, gyermekeim! S ne felejtsetek el a kicsi bubát keresztvíz alá hozni, nehogy a ti bűneitek az ő lelkére száradjanak rá!

Góbék: (*Felállnak.*) Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Tiszt.úr: Mindörökké, Ámen! Béke legyen veletek! Áldott karácsonyt!

Góbék: Áldott karácsonyt!
A Tisztelendúr kimegy, Gáspár és Menyhért kikíséri őt.

III. jelenet

Boldizsár bácsi

Gáspár és Menyhért érkezik vissza, közben beszélgetnek.

Menyhért: Hallud-e, te komám, ez bizony igen szép szent ének volt. Igen erős kedvvel énekeltem.

Gáspár: Magam is így vagyok véle... Tudod, komám, én, ha énekelek, úgy érzem, lassan-lassan minden bánatom elszáll belőlem. Minden kottafejjel egy mérges csomó szakad ki a mellemből. Én nem es tudom, hogy lenne képes zsoldárok nélkül élni a szegény ember. A zsoldár olyan, ha az megszólal, mintha a Magasságos Úristen biztató szava szólna hezzám, vagy mintha drága édesanyám ringatna a karjaiban...

Menyhért: De szépen szólasz, komám! De jó, hogy az én komám vagy, s nem másé! Bizonynal irigyelném tőle! Csak jó, hogy mi ilyen jól megvagyunk egymással, hiába komizkodnak a fiatalok!...

Gáspár: Tán az asszonyok es összejönnek valahogy...

Mári és Örzse visszajönnek eközben. Mindnyájan leülnek újra az asztal köré.

Gáspár: Aztán sikerült-e az etetgetés?

Mári: Nagy nehezen, de igen. Találtunk ugyan egy cuclit a fiókban, de a tehentejet először nemigen vette be a kicsi gyomrocskája. Bizonynal az anyatej jobban ízlene neki, de hát most honnan kaphassunk karácsony idején anyatejet? Még tápszer se akad, mert zárva vagyon a falusi magazin... De az ünnepek után majd eljárunk a dologban. Ha kell, még a csíkszeredai Auchanba is bemegyünk, csak hogy a legjobbat megszerezhessük ennek az aranyos csöppségnek. Ugye, szentem? *(Dajkálja, ringatja a kicsit.)*

Kopogtatnak az ajtón.

Örzse: *(Felkapja a fejét.)* Úgy hallom, kopogtattak.

Menyhért: Én semmit se hallék... De ha te mondod, biztosan igaz, mert neked valamelyest jobb hallgatódzód van, mint nekem.

Ismét kopogtatnak.

Mári: Igaza van a komaasszonynak. Tényleg be akar valaki kéredzkedni... Gáspár, kiáltts neki, hogy bejöhetne...

Gáspár: *(Hangosan az ajtó felé.)* Bújj be, ha ember, s nem ördög vagy! De ha az, elkotródj igencsak innen!

Hallgatóznak, de nem történik semmi.

Gáspár: Bújj be, no!

Semmi válasz.

Menyhért: Tán tényleg ördög volt, s eliszkolt...

Ismét kopogtatnak, most már kissé türelmetlenebbül.

Menyhért: Csak nem ördög, hanem még es ember! De ha az, nem lehet más, csak az öreg Boldizsár bácsi, a szomszédunk, mert csak ő olyan süket, hogy nem hallja a hangos invitálást. Szinte elfeledém, hogy áthívtuk estére hezzánk, mert olyan egy szál egyedül van, mint a lámpa bele, mióta az unokája Londonyországba utazott. De hogy otthon nem talált münket, biztosan itt kutat utánunk. *(Gáspárhoz.)* Beereszthetem-é őt, komám, hozzátok es?

Gáspár: Ereszd bé csak bátran, komám! Minden jó lelket szívesen látunk.

Menyhért: Akkor igyekszem, s bebujtatom szegényt. Csak aztán hangosan beszéljete, másképp nem érti meg a szavatok! *(Feláll, kimegy. Boldizsárral érkezik vissza. Hangosan.)* Tessék csak bévülre kerülni, szomszéd! Jó emberek vannak itt, szívesen látják...

Boldizsár: Jó estét mindenkinek! Az Úristen áldása bocsáttassék számolatlan e házra!

Mári: Foglaljon... *(Észbe kap, hogy hangosabban kell szólania.)* Foglaljon helyet, Boldizsár bácsi!

Boldizsár: *(Leül jobb oldalt a legszélső székre.)* Köszönöm, kedves.

Mári: Kóstolja meg a hájas süteményemet!

Boldizsár: Köszönöm, megszolgálom. *(Megkóstolja a süteményt. Ízlik neki.)* Bizony hogy finom ez a májas!

Mári: Nem májas! *(Még hangosabban.)* Hájas!

Boldizsár: Az, az! Én is azt mondom: májas.

Mári: *Legyint egyet és csak mosolyog rajta. Ráhagyja az öregre.*

Boldizsár: Úgy olvad az ember szájában, mint a vattacukor a búcsúban... *(Észreveszi a gyereket.)* Hanem hát ez a kicsi buba honnét csöppent ide?

Mári: Ez az uram Panka lányának, meg a komámuram Bence fiának a kicsi fia, a Benci. Hát nem maga a megéledett gyönyörűség?

Boldizsár: Annak az. Hát a szüléi hol vannak?

Mári: Azok tán Dzsörmeniben vagy Bruxelben, vagy hol. Vagy tán még messzibb, valamely nyugati luxusországban.

Boldizsár: Ott-e?

Mári: Ott hát.

Gáspár: Level es vagy on róla, hogy napnyugotra mentek.

Boldizsár: Napnyugotra-e?

Gáspár: Oda hát.

Boldizsár: Én meg azt mondom, hogy a maguk gyermekei egy huncut vonóval sem mentek tovább napnyugotra, mint ez a ház itten, ahol kócolódunk.

Gáspár: Aztán miért mondja ezt?

Boldizsár: Én csak azért, mert mind a ketten kint kucorognak a tornácon, és pislognak bé nagyokat az ablakon...

Menyhért: Ne trufáljon, öreg! Fáj az nekünk, ha ezzel trufál. Elég bajunk az, hogy így faképnél hagyott minket az a két hálátlan kölyök... *(A többieknek magyarázza.)* Biztosan a betlehemeseket látta az ablak előtt az öreg, azokat hitte Pankának és Bencének. Sajnos a látása es meg van vékonyodva, nemcsak a hallása... *(Hangosan.)* A betlehemesek vannak tán kint, nem ők...

Boldizsár: De ha mondom, hogy ők. Nézzétek meg, ha a vén Boldizsárnak nem hisztek...

Gáspár: Csak megnézem, most már azonmód, s ha a betlehemesek, behívom őket, kaphassanak egy kis „májasat” ők es. *(Feláll. Ki akar menni, da Panka és Bence megelőzik őt.)*

IV. jelenet

Panka és Bence megérkezik

Panka és Bence könnyű úti csomaggal lépnek be, középen megállnak, zavartan köszönnek. A szülők teljesen elképednek.

Panka: *(Erősen feszeng.)* Jó estét, édesapám, jó estét, kedves napamék!

Bence: Jó estét mindenkinek! *(Zavarban van, szégyelli magát.)*

Örzse: *(Összecsapja a kezét.)* Hát ti?

Panka: Érkezőnk karácsonyra, s hoztuk az újszülöttet bemutatni...

Örzse: *(Gúnyosan.)* Szépen sikerült a bemutatás, mondhatom!

Menyhért: *(Indulatosan felpattan, csak most értette meg, mi történt.)* Híjj, azt a rézfán fütyülő kakukkvirágos jó szagú kaporszakállát a világnak, hát, ti a bolondját járatátok velünk! Még es hogyan gondoltátok eztet?!

Gáspár: *(Csitítólag ráteszi a kezét Menyhért vállára, visszanyomja őt a székbe.)* Nyugodj meg, komám, mert megint elveszítet magadat a nagy indulatoskodásban!

Menyhért: *Dohogva visszaül.*

Gáspár: *(Maga is visszaül az asztalhoz. Egy kis ideig fegyelmezi magát. Csend. Nyugodtan, lassan kezdi a beszédet.)* Én megmondom teljesen nyugodtan, hogy van ez a dolog... Az úgy van, hogyha egy kicsit mélyebben es belegondolunk ebbe a dologba... *(Emelkedik a hangja.)* ... lassacskán arra jutunk... hogy egyáltalában nem volt szép dolog... *(Menyhértnél is indulatosabban kikel magából.)* ...hogyan ilyen csúnyán becsaptatok minket!... *(Az asztalra csap, felpattan. Már kiabál.)* Hogy nem sülsz le a képetekről a bőr! Ilyen nagy izgalmakat hozni ráunk! Azt a kutya meg a mája!... Azt a leborult szivarvégit ennek a keserves modern világnak!...

Mári: *(Hirtelen keservesen zokogni kezd.)*

Gáspár: *(Dühösen.)* Neked meg mi bajod?

Mári: Már úgy beleéltem magam, hogy ezt a csöpp gyereket babusgathatom, most meg kiderült, hogy csak tréfa volt az egész... Ez... ez... *(Kitör belőle.)* ...szemétség! *(Ismét rázendít.)*

Gáspár: Elhallgass, no! Nem kell itt itatni az egereket. Hallgassuk meg inkább a gyerekeket, tudnak-e engesztelni minket okos szóval, vagy sem.

Panka: Bocsáss meg nekünk, édesapám, szánjuk-bánjuk, ami történt, de most már nem csinálhatjuk vissza. Bencével elhatároztuk, kipróbáljuk ez egyszer, vajon elhiszik-e rólunk, hogy csak úgy ukmukfukk itt hagyjuk a Bencit a jobb életért. Rossz, buta ötlet volt, szégyelljük is ám nagyon...

Bence: Már jóval korábban be akartunk jönni, de amikor a tisztelendű megérkezett, csak nem mertünk zavarni... Aztán meg elhúzódtott a dolog...

Örzse: Az idegeink is elhúzódtak jócskán, fiam, hogyan tudtál ekkora butaságot kitalálni? Próbára tenni az anyai és apai szeretetet, tesztelni a szívünket?! Még jó, hogy valami tudós műszert nem tettetek reánk...

Panka: Azért az engedtettség meg nekünk, hogy mi is kissé csalódottak legyünk...

Örzse: Csalódottak? Ti? Aztán miben? Nem tettük rendesen tisztába a kicsi bubát?

Menyhért: Nem pucoltam ki rendesen a „csokis” pelenkáját?

Mári: Vagy nem etettük meg gyengéden friss tehentejjel?

Panka: Mi csak abban csalódtunk, hogy elhitték rólunk első szóra, hogy képesek vagyunk elhagyni a könnyebb boldogulás reményében drága fiunkat és drága szüleinket...

Bence: Igazad van, Panka! Hát hogyan is tételezhették fel rólunk ezt egyáltalában?

Menyhért: *(Szabadkozik.)* Én aztán egy percig sem gondoltam komolyan...

Gáspár: *(Túl akarja licitálni.)* Én még úgy sem...

Örzse: *(Megnyugodva, engesztelően.)* Én is kezdettől fogva tudtam, hogy vicc az egész...

Mári:

(Toporzékol.) Mi, hogy vicc? Csak vicc volt? Ez az egész család egy vicc! Itt mindenki megbolondult? Hát, hová csöppentem én? Uram Atyám! Egy kicsi bubával viccelődnek, mintha csak egy keljfeljancsi lenne! Itt hagyom, nem hagyom, meglássuk, mi lesz, mi nem lesz... Normálisak maguk, mondják!?

Kitör a hangzavar. Mindenki egyszerre kezd beszélni, a fiatalokhoz tódulnak, izgatottan magyaráznak egymásnak. Kivéve Boldizsárt, aki nyugodtan ül tovább a székén.

V. jelenet
A szív üzenete

A hangzavart egy erős kiáltás szakítja ketté, Boldizsáré, aki izgatottan feláll a székéről.

Boldizsár: Csend legyen, de azonnal ám!

Mindenki elhallgat és megmerevedik.

Boldizsár: Úgy hallom, mintha csilingolna valaki!

Gáspár: Tán a betlehemezők...

Hallgatóznak, de semmi.

Menyhért: Ugyancsak fülelhetünk, nincsen itt senki. Mondtam már, hogy az öreg süket egy kissé...

Boldizsár: De meg látok es valamit, valamely nagy fényesség közeledik felénk az üres levegőn át...

Gáspár: Tán a betlehelemi csillag...

Mári: Ugyan már, bérekesztettem a redőnyt, ki se látni az ablakon...

Boldizsár: De meg a szívem es olyat dobant az imént, valami olyan hatalmasat, hogy egészen beleremegtem. De nem félelmeset ám, inkább olyan jószágosat. No, nem tudom, hogyan mondjam... Érzem, valami melegség árad szét bennem, amit már régen érezhettem. Mintha valaki üzeni akarna nékem a szeretet hullámhosszán. Attól ez a nagy melegség...

Menyhért: Már csak ez kellett, ez es fizikus-filozófus akarna lenni öregkorára...

Örzsé: Vagy inkább a pálinka beszél belőle...

Mári: Ez is már csak olyan bolond, mint maguk... Hiába, bolond lyukból, bolond szél fúj...

Boldizsár: Bolond? *(Ezt most csodálatosképpen meghallotta.)* Az a bolond, aki még sohasem érzett hasonlót... Mert a szív mindent megérez, mindent lát és mindent hall. Megérzi a rideg magány hidegségét, a kétségbeesés nyirkos leheletét, látja a szenvedők könnyeit, és hallja a haldoklók elhaló sóhaját. De ugyanúgy megérzi a szeretet üzenetét es, száz és száz kilométerekről érezni tudja egy másik szív dobogását, s a legkisebb zörej es eljut hozzá, még ha a jeges úrön es kelljen áttörnie. Beszélni tud szavak nélkül, olvasni tud a mosolyokból, örömet leli egy-egy félszeg, ámde kedves mozdulatban, elteszi emléke a kihűlt mondatokat, szobrot gyúr az elejtett gesztusokból, elboronálja arcod ráncait... A szívre nem vonatkoznak a fizika törvényei... A szívnek nincsenek határai... A szív a mi egyetlen reményünk: a kapocs Isten és ember között... *(Néhány pillanatig elhallgat, de senki sem mer szólni vagy mozdulni.)* Hát ezt éreztem én most... Nevessetek ki, mert öreg és érzélgős vagyok! Mert olyan vagyok, akinek a hátországa már a halál, s csak keveset nézhet előre felé, az élet felé... De itt... *(Ütögeti a szívét.)* Itt én érzek még es most valamit. Valami vagy valaki üzent nekem erőt, és én érzem, hallom és látom es ezt az üzenetet, a szív üzenetét... Nevessetek ki, hogy öreg vagyok, hogy bolond vagyok, de így van... *(Lehajtja a fejét.)*

Csend. Senki sem mozdul. Hirtelen megjelenik Eszter csinos, fiatalos ruhában, modern bőröndöt húzva maga után, és hangosan ráköszön a házban lévőkre.

Eszter: Jó estét kívánok, elnézést kérek a zavarásért, de a nagyapámat keresem, a szomszédban mondták, hogy látták ide bejönni...

Mindenki Eszterre néz, majd önkéntelenül is oldalra húzódnak, hogy észrevehesse az előtérben Boldizsárt.

Eszter: *(Észreveszi az öreget, otthagyja a bőröndöt, s odasiet hozzá. Megáll mellette.)* Nagyapa!

Boldizsár: *(Lassan felemeli a fejét, s lassan ráeszmél, hogy rég nem látott unokáját látja.)* Lám, a szívem jó előre megérezte, de a szemem még nem hisz neki. *(Kitörő örömmel.)* Eszterke! Drága, egyetlen unokám! Drága kicsi csillagom! Hát csak hazajöttél! Hadd öleljelek meg! *(Széttárja a karját.)*

Eszter: Nagyapa! *(A nyakába ugrik.)*

Boldizsár: Eszterke!

Kis idő után kibontakoznak egymás karjaiból.

Boldizsár: De mondd csak, hány napra jövéél haza? Egy hétre, kettőre? Maradsz tán egészen Vízkeresztig es...

Eszter: Édes nagyapa! Megmondom, hogy én nem egy hétre, sem kettőre jöttem haza. Hanem én már örökösén hazajöttem, és itt is maradok. Mert nekem ez a hazám. Itt, a Hargita alatt, az Olt öreg partján. Mert London ugyan csodaszép város, de én mindig csak idegenül éreztem ott magam...

Boldizsár: Mesélj csak, csillagom, muzsikaszó nekem mindaz, amit mondasz...
A többiek közelebb jönnek, hallgatják Eszter szavait Londonról.

Eszter: Képzeld, nagyapa, az akkora nagy város, olyan sokan lakják, hogy a villamosok leszorultak a föld alá, csak ott van nekik szabad helyük. Ott rohangásznak aztán, mint vakondokok túrástól túrásig. A felszínen pedig olyan keskenyek az utak, hogy a járművek szinte alig férnek meg egymással. Utas meg annyi van, hogy a buszokra emeletet kellett húzni, hogy mind bele tudjanak szorulni...

Gáspár: Emeletet? Bolondok ezek az ánglusok?

Eszter: Ja, és azt a nagy furcsaságot még nem is mondtam, hogy ott fordítva közlekednek ám: aminek baloldalon kellene menni, az jobboldalt megy, és fordítva...

Menyhért: No, szép! Csak azt tudnám, hogy nyerték meg ezek a háborút...

Eszter: És képzeld, nagyapa, Londonban olyan sok ember él, hogy még éjjel is tele vannak az utcák. Volt, hogy egyszer éjjel kettőkor kellett mennem valahová, hát akkor is annyian voltak kint az utcán, mint pünkösöd napján a somlyai búcsúban. Aztán az a sok ember mégis taszítja egymást, idegenek szinte egymásnak. Jobb pajtások az Olt partján a kövek is, mint azok ott, abban a nagyvárosban. Hát én ott nem is bírtam tovább. S hazajöttem inkább...

Boldizsár: Jól tetted, a székelynék itt ez a csodás Székelyföld, az ánglus meg maradjon a maga szigetén, aztán szaladozzon a föld alatt, ha úgy tetszik neki... De hát a londoni legények nem vetettek szemet rád?

Eszter: Próbáltak azok, de nekem ugyan nem tetszettek. Mind nyiszlett paprikajancsi, még bicskájuk sincs. Majd itthon választok magamnak egy derék székelý legényt. Abban nem lesz hiba. Csak ne féltsen engem, nagyapa... De menjünk is szépen! Köszönjük el, s kívánjunk boldog ünnepeket!

Boldizsár: Akkor menjünk hát! Isten áldjon titeket! Aztán azt, amit a szívről mondtam, megtarthatjátok, s használhatjátok belátástok szerint.

Eszter: Viszontlátásra! Boldog karácsonyt!

Mindenki: Boldog karácsonyt!

Eszter: *Belekarol nagyapjába, másik kezével kifelé menet megragadja a bőröndjét. Eszter és Boldizsár kimennek. A többiek egy darabig még néznek utánuk, majd tanácstalanul álldogálnak tovább.*

VI. jelenet

Boldog karácsonyt!

- Gáspár:** Igaza van az öregnek. Hallgassunk a szívünkre! Az a mi egyetlen mentsvárunk. Történt, ami történt, csak nem fogunk örökkön perlekedni egymással... Béküljünk meg, gyermekeim! Én megbocsátok, s nem haragszom rátok...
- Menyhért:** Ebben igazad van, komám. Én sem haragszom senkire ám ezen a világon. Elég széles ahhoz, hogy mindenki elférjen rajta. Csak a haragnak nincs helye rajta, mert annak semmi hely nem elég, ha feltolul az emberben.
- Bence:** Akkor nincs harag, édesapám?
- Menyhért:** Már hogy volna? A vér a saját vérével nem háborúzhat.
Összeölelekeznek.
- Örzse:** *(A fiához.)* Fiam, fiam! Benőhetne már a fejed lágya! Maholnap tanárember leszel, tán még direktor is, és még mái napig is ilyen butaságokat csinálsz. De én sem haragszom rád, hogyan is haragudhatnék rád, te buta nagy kamasz! Gyere, ölelj meg!
- Bence:** *(Édesanyjához.)* Édesanyám, az Isten áldja meg a jóságáért!
Megölelik egymást.
- Panka:** Öleljen meg maga is, édesapám!
- Gáspár:** Édes kicsi leánkám!
Ők is megölelik egymást.
- Mári:** *(Pankának.)* Tessék, itt ez a gyönyörűség. Vigyázz rá, mert ennél szebb gyermek egyelőre nincs is széles e világon... *(Nyújtja Pankának a gyereket.)*
- Panka:** *(Átveszi Máritól a gyereket, leül, az ölébe veszi, és egy cumisüvegből etetni kezdi.)* Egyél csak, kis Benci! Ígérem, anyukád ilyen rossz viccet többet nem csinál veled. Egyél csak, kicsi aranybogaram, szemem ki nem hunyó fénye...
Mindenki letelepszik köré, az asztalhoz. Csendben nézik, ahogy a kicsi eszik.
- Mári:** *(Elkeseredetten.)* És most akkor énnekem kit lehessen dajkálnom? Ki lesz az én kis aranybogaram?
- Gáspár:** Azon már ne múljk, Mári! Székely ember volnék én, vagy mi a szös? Már pedig a székely ember kell hogy tudjk egy valamirevaló gyermeket szerkeszteni körző és vonalzó nélkül es!
- Mári:** *(Örömmel.)* Úgy lesz-é, Gáspár?
- Gáspár:** De úgy ám!
- Mári:** *(Elpirul.)* Mindig is tudtam, hogy jó ember kend, édes uram. Ígérem, nem szájalok többet annyit.
- Gáspár:** No, hát akkor az olyan lesz, mint tán maga a paradicsom.
Átölelik egymást.
- Menyhért:** Hála a Jóistennek, megint csak elrendezte az emberi szíveket. Köszönjük meg néki egy szép karácsonyi énekkel.
Mindnyájan énekelnek.

Vége